

ПРОГРАМА ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЄС

ПОЛЬЩА-БІЛОРУСЬ-УКРАЇНА 2014-2020

ПРОЕКТ 27.04.2015

ЗМІСТ

1.	ВСТУП	4
2.	ОПИС ТЕРИТОРІЇ ПРОГРАМИ	5
3.	СТРАТЕГІЯ ПРОГРАМИ	8
3.1	Опис Стратегії Програми	8
3.1.1	ПРОМОЦІЯ МІСЦЕВОЇ КУЛЬТУРИ ТА ОХОРОНА ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ (ТЦЗ)	9
3.1.2	ПОКРАЩЕННЯ ДОСТУПНОСТІ РЕГІОНІВ, РОЗВИТОК НАДІЙНОГО ТА СТІЙКОГО ДО КЛІМАТИЧНИХ ВПЛИВІВ ТРАНСПОРТУ, КОМУНІКАЦІЙНИХ МЕРЕЖ І СИСТЕМ (ТЦ7)	11
3.1.3	СПІЛЬНІ ВИКЛИКИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ (ТЦ8)	12
3.1.4	ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ ТА УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ, МОБІЛЬНІСТЮ ТА МІГРАЦІЄЮ (ТЦ10)	12
3.1.5	ВЕЛИКІ ІНФРАСТРУКТУРНІ ПРОЕКТИ	13
3.1.6	ІНДИКАТОРИ, ЯКІ МОЖНА ОБ'ЄКТИВНО ПЕРЕВІРИТИ	14
3.2	ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПРОГРАМИ	16
3.2.1	СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ЕКОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	16
3.2.2	SWOT АНАЛІЗ	22
3.2.3	ЗАСВОЄНІ УРОКИ	23
3.2.4	УЗГОДЖЕНІСТЬ З ІНШИМИ ПРОГРАМАМИ, СТРАТЕГІЯМИ ТА ПОЛІТИКАМИ	24
3.3	РИЗИКИ	29
3.4	ВИЗНАЧЕННЯ НАСКРІЗНИХ ПИТАНЬ	30

АБРЕВІАТУРИ

АО	Аудиторський орган
ФЗ	Форма заявки
П	Представництво Органа-посередника
ККП	Контрольно-контактний пункт
ТКС	Транскордонне співробітництво
ЄФРР	Європейський фонд регіонального розвитку
ЕК	Європейська Комісія
ЄІС	Європейський Інструмент Сусідства
ЄС	Європейський Союз
ЧП	Часто задавані питання
ГА	Група аудиторів
ОП	Орган-посередник
РР	Регламент з реалізації ЄК (ЄС) № 897/2014 від 18 серпня 2014, яким встановлюються конкретні положення для реалізації програм транскордонного співробітництва, що фінансуються в рамках Регламенту (ЄС) № 232/2014 Європейського Парламенту та Ради, про створення Європейського Інструменту Сусідства;
СМК	Спільний моніторинговий комітет
ОУ	Орган управління
КЄС	Країна-член ЄС
НО	Національний орган
НТОС	Номенклатура територіальних одиниць для статистики
ЄСБШ	Європейська служба боротьби з шахрайством
СОП	Спільна операційна програма
СУКП	Система управління і контролю Програми
ПП	Правила процедур
СОВНС	Стратегічна оцінка впливу на навколишнє середовище
МСП	Малі та середні підприємства

1. ВСТУП

Програма транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна 2014-2020 (Програма) діє у рамках Європейського Інструменту Сусідства (ЄІС). Вона продовжує і розширює співпрацю в прикордонних регіонах трьох країн, яка попередньо здійснювалась в рамках Програми Добросусідства Польща-Білорусь-Україна INTERREG IIIA / Tacis CBC 2004–2006 (Програма Добросусідства) та Програми транскордонного співробітництва ЄІСП Польща-Білорусь-Україна 2007-2013.

Програму було розроблено Спільним програмним комітетом (СПК), до складу якого входили представники центральних та регіональних органів влади трьох країн. Програмний процес розпочався у березні 2013 року, коли відбулося перше засідання СПК. Всього було проведено сім засідань СПК:

1. Варшава, 6 березня 2013 р.
2. Львів, 28-29 жовтня 2013 р.
3. Варшава, 25 квітня 2014 р.
4. Варшава, 25 вересня 2014 р.
5. Варшава, 5 листопада 2014 р.
6. Варшава, 19-20 лютого 2015 р.
7. Варшава, 22 квітня 2015 р.

На додаток до роботи СПК, було створено три спеціальні Тематичні робочі групи (ТРГ):

1. ТРГ щодо великих інфраструктурних проектів, яка відбулася у Варшаві, 9 жовтня 2014 року.
2. ТРГ щодо стратегічних цілей і тематичних завдань, яка відбулася у Варшаві 24 квітня 2014 р.
3. ТРГ з питань технічної допомоги (ТД), яка відбулася у Варшаві 26 березня 2015.

На 1-му засіданні СПК були прийняті Правила процедури, а також індикативний план і схема роботи Комітету. 1-й варіант соціально-економічного аналізу для нової програми було представлено на 2-му засіданні СПК. Вибір чотирьох тематичних цілей (ТЦ) Програми був темою обговорення 2-го засідання і схвалений на третьому СПК. На тому ж засіданні була визначена територія Програми. Було також призначено Орган управління та Аудиторський орган. Під час 4-го засідання СПК було обговорено поділ кожної Тематичної цілі на пріоритети. Після цього було здійснено розподіл бюджету програми на чотири ТЦ, а також підготовано список ВІП (5 СПК). Більшість основних рішень щодо інституційних схем були прийняті на 6-му засіданні СПК, в ході якого також було затверджено список показників Програми та особливості реалізації так званих малобюджетних проектів. Проект СОП для консультацій з громадськістю та самої організації цих консультацій у всіх країнах-учасниках, а також питання використання бюджету технічної допомоги нової Програми були схвалені на 7 СПК.

Програму було розроблено на базі наступних документів:

- Регламент з реалізації ЄК (ЄС) № 897/2014 від 18 серпня 2014, яким встановлюються конкретні положення для реалізації програм транскордонного співробітництва, що фінансуються в рамках Регламенту (ЄС) № 232/2014 Європейського Парламенту та Ради, про створення Європейського Інструменту Сусідства;
- Регламент (ЄС) № 232/2014 Європейського Парламенту та Ради від 11 березня про створення Європейського Інструменту Сусідства (Регламент ЄІС);
- Програмний документ щодо підтримки ЄС транскордонного співробітництва ЄІС (2014-2020);
- Регламент (ЄС) Європейського Парламенту та Ради № 236/2014 від 11 березня 2014 р. щодо встановлює загальні правила і процедури для реалізації інструментів Європейського Союзу для фінансування зовнішньої діяльності;
- Регламент (ЄС, Євратом) № 966/2012 Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 р. щодо фінансових правил для загального бюджету Європейського Союзу.

Громадські консультації щодо проекту Програмного документа були організовані у всіх країнах/регіонах Програми. Проект Програми був розміщений на веб-сайтах ОУ і були організовані кілька зустрічей в регіонах Програми. Програма була представлена місцевим органам влади, соціальним та економічним партнерам, неурядовим організаціям, навчальним закладам та іншим потенційним бенефіціарам, а також національним інституціям, відповідальним за секторну політику. Пропозиції, одержані під час громадських консультацій, були взяті до уваги в кінцевому проекті Програми.

Стратегічна оцінка впливу на навколишнє середовище (СОВНС) була розроблена у співпраці між зовнішніми експертами-екологами, Органом управління (ОУ), СПК і широкою аудиторією шляхом проведення громадських слухань та консультацій у всіх країнах-учасниках. Окрім громадських слухань і консультацій, проект Спільної операційної програми (СОП) та СОВНС були опубліковані на веб-сайті, що забезпечувало вільний доступ до проектних документів на всій території Програми. Рекомендації, одержані під час громадських слухань та консультацій, а також зауваження, отримані через Інтернет, були прийняті до уваги і відображені в остаточній версії СОП.

Окрім нормативно-правової бази, описаної вище, окремі фінансові угоди повинні бути підписані між Білоруссю/Україною та Європейською Комісією після прийняття СОП. Ці угоди встановлюють основні спільні принципи реалізації Програми.

Загальна мета Програми полягає у підтримці транскордонних процесів розвитку в прикордонних регіонах Польщі, Білорусі та України відповідно до цілей ЄІС, закладених в Регламенті ЄІС.

Як і обидві попередні програми, Програма спрямована на польські, українські та білоруські прикордонні регіони і всі некомерційні установи з цих регіонів.

2. ОПИС ТЕРИТОРІЇ ПРОГРАМИ

Програма спрямована на прикордонні регіони Польщі, Білорусі та України. По польській стороні Програма включає одиниці НТОСЗ (*англ. -NUTS3*) (2008), а в Україні та Білорусі - територіальні одиниці на рівні областей.

Територія Програми поділяється на основні та прилеглі регіони:

- **Польща:**
 - Субрегіони основної території: Кросненський та Перемишльський (Підкарпатське воєводство), Бялостоцький, Ломжинський та Сувальський (Подляське воєводство), Бяльське та Хелмсько-замойський субрегіони (Любельське воєводство), Остроленцько-сєдлецький субрегіон (Мазовецьке воєводство);
 - Прилеглі регіони: Жешівський та Тарнобрезький (Підкарпатське воєводство); Пулавський та Любельський (Любельське воєводство);
- **Білорусь:**
 - Основна територія: Гродненська та Брестська області;
 - Прилеглі регіони: Мінська (включаючи м. Мінськ) та Гомельська область;
- **Україна :**
 - Основна територія : Львівська, Волинська, Закарпатська області;
 - Прилеглі регіони: Рівненська, Тернопільська, Івано-Франківська області.

Щоб забезпечити продовження існуючих схем співробітництва, застосовуваних у рамках Програми ТКС ЄІСП Польща-Білорусь-Україна 2007-2013, для досягнення цілей Програми, а також для досягнення міцнішого транскордонного ефекту на основній прийнятній території

Програми, деякі територіальні одиниці, прилеглі до основних регіонів Програми, були допущені брати участь у Програмі ТКС ЄІС Польща-Білорусь-Україна 2014-2020.

Незважаючи на статус основного чи прилеглого регіону, організації з цих регіонів, що претендують на фінансування, будуть трактуватися рівноцінно. Основні та прилеглі регіони матимуть рівні можливості при поданні заявок на фінансування в рамках Програми.

Фінансування заходів в рамках проектів, що частково здійснюються за межами території Програми, буде також можливе за умови, що:

- проекти є необхідними для досягнення цілей Програми і вони приносять користь для території Програми;
- загальна сума, виділена в рамках Програми на заходи поза межами її території, не перевищує 20% від вкладу Європейського Союзу на рівні Програми.

Загальна площа територіальних одиниць, які входять до складу території Програми, становить 316 300 км², у тому числі:

- польська частина – 75.2 тис. км² (в тому числі 17.9 тис. км² прилеглих регіонів);
- білоруська частина – 138.5 тис. км² (в тому числі 80.6 тис. км² прилеглих регіонів);
- українська частина – 102.5 тис. км² (в тому числі 47.8 тис. км² прилеглих регіонів).

Протяжність кордону між Польщею та Білоруссю становить 418 км, між Польщею та Україною - 535 км, між Білоруссю та Україною - 205 км. Вибрані регіони відповідають визначенню прийнятних регіонів відповідно до *Програмного документа для підтримки ЄС ТКС ЄІС (2014-2020)* і поділу НТОСЗ (англ. - NUTS3) 2008 р. На карті представлена територія Програми.

Карта 1. Територія Програми транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна 2014-2020 (темно-зелений – основні регіони; світло-зелений – прилеглі регіони)

Населення програмної території складає 20.9 млн. осіб (2013/2014), з яких 6.2 млн. проживають в польській частині, 7.2 млн. - в білоруській частині і 7.5 млн. - в українській.

Детальна інформація про регіони Програми та густоту населення представлена в таблиці:

РЕГІОНИ ПОЛЬЩІ	ПЛОЩА (км ²)	КІЛЬКІСТЬ НАСЕЛЕННЯ	ГУСТОТА НАСЕЛЕННЯ (осіб/км ²)
Основні регіони			
Бялостоцький	5 132	510 785	99,53
Ломжинський	8 818	407 497	46,21
Сувальський	6 237	276 683	44,36
Остроленсько-сєдлецький	12 090	754 786	62,43
Бяльський	5 977	307 475	51,44
Хелмсько-замойський	9 291	643 525	69,26
Кросненський	5 538	485 911	87,74
Перемишльський	4 292	396 312	92,34
Всього	57 375	3 782 974	65,93
Прилеглі регіони			
Жешівський	3 552	627 206	176,58
Тарнобрезький	4 464	619 865	138,86
Пулавський	5 633	491 459	87,25
Любельський	4 221	713 691	169,08
Всього	17 870	2 452 221	137,23
Всього	75 245	6 235 195	82,87
Протяжність кордону з Білоруссю та Україною - 953 км			
	з Білоруссю – 418 км	з Україною – 535 км	

Джерело: Демографічний щорічник Польщі 2014, GUS.

РЕГІОНИ БІЛОРУСІ	ПЛОЩА (км ²)	КІЛЬКІСТЬ НАСЕЛЕННЯ	ГУСТОТА НАСЕЛЕННЯ (осіб/км ²)
Основні регіони			
Гродненська область	25 118	1 053 600	41,95
Брестська область	32 791	1 390 500	42,40
Всього	57 909	2 444 100	42,21
Прилеглі регіони			
Мінська область	39 900	1 407 200	35,27
м.Мінськ	349	1 929 300	5530,62
Гомельська область	40 400	1 424 200	35,25

Всього	80 649	4 760 700	137,23
Всього	138 558	7 204 800	82,87

Джерело: Національний статистичний комітет Республіки Білорусь: Демографічна ситуація за січень – вересень 2014, <http://belstat.gov.by> (станом на 1.10.2014).

РЕГІОНИ УКРАЇНИ	ПЛОЩА (км ²)	КІЛЬКІСТЬ НАСЕЛЕННЯ	ГУСТОТА НАСЕЛЕННЯ (осіб/км ²)
Основні регіони			
Волинська область	20 100	1 041 300	51,81
Львівська область	21 833	2 538 100	116,25
Закарпатська область	12 777	1 259 260	98,56
Всього	54 710	4 838 660	88,44
Прилеглі регіони			
Івано-Франківська область	13 928	1 382 658	99,27
Рівненська область	20 047	1 161 143	57,92
Тернопільська область	13 823	1 070 792	77,46
Всього	47 798	3 614 593	75,62
Всього	102 508	8 453 253	82,46

Джерело: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (станом на 1.10.2014).

Таблиця 1. Площа, населення та густина населення в регіонах Програми

3. СТРАТЕГІЯ ПРОГРАМИ

3.1 ОПИС СТРАТЕГІЇ ПРОГРАМИ

Подану нижче Стратегію Програми було прийнято на основі соціально-економічного аналізу, проведеного на замовлення ОУ (пункт 3.2.1 нижче), в якому були визначені загальні національні та регіональні пріоритети країн-учасниць та їх регіонів. Він також базувався на досвіді поточного програмного періоду (пункт 3.2.3 нижче). У Стратегії Програми враховано також погляди різних зацікавлених сторін на загальні потреби і проблеми території Програми. Окрім цього, у ній відображені рішення, прийняті СПК щодо тематичних сфер, в яких країни-учасниці можуть вирішити спільні проблеми і розпоряджатися спільними активами.

Загальна мета Програми полягає у підтримці транскордонних процесів розвитку на прикордонних територіях Польщі, Білорусі та України. Стратегія Програми відповідає національним і регіональним стратегіям соціально-економічного розвитку, які повинні бути реалізовані за допомогою стратегічних цілей Програми. У Програмному документі на 2014-2020 рр. визначено три стратегічні цілі ЄІС ТКС для транскордонних заходів:

- А. Сприяння економічному та соціальному розвитку регіонів по обидві сторони спільного кордону
- В. Вирішення спільних проблем, що стосуються навколишнього середовища, здоров'я мешканців та охорони і боротьби зі злочинністю
- С. Сприяння створенню кращих умов та інструментів для забезпечення мобільності людей, товарів і капіталу.

Програма сприяє досягненню всіх згаданих вище стратегічних цілей і визначених потреб регіонів шляхом фінансування некомерційних проектів, що відносяться до наступних чотирьох ТЦ і відповідних пріоритетів:

1. Промоція місцевої культури та охорона історичної спадщини (ТЦ3)
 - Пріоритет 1.1 Промоція місцевої культури та історії
 - Пріоритет 1.2 Промоція і збереження природної спадщини
2. Покращення доступності регіонів, розвиток надійного та стійкого до кліматичних впливів транспорту, комунікаційних мереж і систем (ТЦ7)
 - Пріоритет 2.1 Покращення та розвиток транспортних послуг та інфраструктури
 - Пріоритет 2.2 Розвиток інфраструктури ІКТ
3. Спільні виклики у сфері безпеки (ТЦ8)
 - Пріоритет 3.1 Підтримка розвитку охорони здоров'я та соціальних послуг
 - Пріоритет 3.2 Вирішення спільних проблем безпеки
4. Покращення управління кордонами та управління безпекою, мобільністю та міграцією (ТЦ10)
 - Пріоритет 4.1 Сприяння ефективності та безпеці кордонів
 - Пріоритет 4.2 Покращення діяльності з управління кордонами, митних і візових процедур

3.1.1 ПРОМОЦІЯ МІСЦЕВОЇ КУЛЬТУРИ ТА ОХОРОНА ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ (ТЦ3)

ТЦ 3 спрямована на збереження і розвиток культурної та історичної спадщини країн прикордонного регіону, зміцнення культурних зв'язків і співпраці, покращення іміджу та привабливості регіону а також збільшення життєздатності місцевих громад. Наявність упорядкованих об'єктів культурної та природної спадщини є необхідною передумовою для розвитку транскордонного туризму. Таким чином, туризм був визначений як сектор з найвищим потенціалом з точки зору прибутковості і зростаючих можливостей для зайнятості та інвестицій, особливо на прибережних і сільських територіях. Для кращого використання спадщини цільових регіонів і збільшення кількості виїзного та внутрішнього туризму, певні культурні та природні об'єкти потребують поліпшення, а туристична інфраструктура - подальшого розвитку. Тому підтримка в рамках двох Пріоритетів ТЦ3 буде спрямована на розвиток прикордонного, культурного, історичного та природного потенціалу, а також на розвиток транскордонного туризму. Пріоритети будуть зосереджені на поліпшенні фізичного стану об'єктів культури та культурної спадщини, а також на "м'яких" видах діяльності. Розвиток фізичної інфраструктури повинен доповнюватись діяльністю із зміцнення контактів і співпраці між зацікавленими сторонами в галузі культури і туризму. Крім того, туристична привабливість та зростання туристичного сектора залежить від різноманітності та якості туристичних послуг, іміджу регіону та відповідної сезонної збалансованості туристичної діяльності. Тому дана тематична ціль також включає заходи, спрямовані на просування та диверсифікацію туристичних продуктів.

Заходи в рамках ТЦ3 також передбачають фінансування малобюджетних проектів (малих проектів). Мінімальна сума гранту для такого проекту повинна бути не меншою, ніж 20 000 євро, і не може перевищувати 60 000 євро. Детальніша інформація про малі проекти міститься в розділі, присвяченому реалізації Програми.

Підтримка в рамках ТЦ3 сприятиме досягненню стратегічної мети А "Сприяння економічному та соціальному розвитку в регіонах по обидві сторони спільних кордонів" ЄІС ТКС.

Пріоритет 1. Промоція місцевої культури та історії

- Спільні ініціативи та заходи для промоції та збереження місцевої культури та історії;
- Спільні проекти з підтримки, просування та збереження традиційних ремесел і майстерності;
- Спільні проекти з промоції туристичних цінностей;
- Спільні проекти з підготовки та реалізації інвестицій в туристичну інфраструктуру і послуги з метою збільшення використання культурної спадщини в сфері туризму (наприклад, велосипедні маршрути, навчальні стежки т.д.), включаючи супутню туристичну інфраструктуру для кращого використання культурної спадщини (наприклад, велосипедні стійки, вказівники, інфраструктура для людей з особливими потребами тощо);
- Спільне створення туристичних продуктів з урахуванням необхідності захисту культурної спадщини;
- Стимулювання співробітництва між установами в сфері історико-культурної спадщини (обмін передовим досвідом, спільні навчання та інша діяльність);
- Консервація, збереження та адаптація або розвиток культурної спадщини в туристичних цілях а також соціальних, культурних, освітніх та інших цілях громад;
- Спільне навчання персоналу та обмін спеціалістами, спрямована на збільшення потенціалу управління культурною спадщиною, розвиток спільних туристичних продуктів і послуг, маркетинг об'єктів спадщини на території Програми та інших наявних ресурсів.

Пріоритет 2. Промоція та збереження природної спадщини

Запропоновані заходи в рамках пріоритету:

- Спільні ініціативи та заходи, що стосуються промоції та збереження природної спадщини;
- Спільне створення туристичних продуктів, пов'язаних з охороною природної спадщини;
- Розвиток співробітництва між місцевими та регіональними органами влади в сфері раціонального використання природних ресурсів;
- розробка спільних транскордонних стратегій для збереження та використання природних об'єктів, територій і ландшафтів;
- Стимулювання співробітництва між установами в галузі охорони природної спадщини (обмін передовим досвідом, спільні тренінги);
- Спільні інвестиції в екологічну інфраструктуру, особливо у сфері управління відходами та водними ресурсами з метою збереження природної спадщини;
- Консервація, збереження та адаптація або розвиток культурної спадщини в туристичних цілях а також соціальних, культурних, освітніх та інших цілях громад;
- Спільне навчання персоналу та обмін персоналом з метою збільшення потенціалу в галузі управління природної спадщини, розвиток спільних туристичних продуктів і послуг, маркетинг ресурсів спадщини території Програми та інших пов'язаних з можливостями;
- Будівництво, реконструкція або модернізація інфраструктури для збільшення використання природної спадщини в туризмі (наприклад, велосипедні доріжки, природні стежки, і т.д.), включаючи супутню туристичну інфраструктуру для кращого використання природної спадщини (наприклад, велосипедні стійки, вказівники, інфраструктура для людей з особливими потребами тощо).

Реалізація Великих інфраструктурних проектів (ВІП) з метою модернізації об'єктів історико-архітектурної спадщини також передбачена в рамках ТЦЗ (список ВІП які фінансуватимуться, подається у **додатку №...**)

3.1.2 Покращення доступності регіонів, розвиток надійного та стійкого до кліматичних впливів транспорту, комунікаційних мереж і систем (ТЦ7)

Регіон характеризується недостатнім рівнем сполучень і розвитку комунікаційних мереж та систем, що є перешкодою у розвитку транскордонних контактів і здійсненні транзитних перевезень і, в результаті, негативно впливає на інвестиційну привабливість регіону. Деякі заходи були вжиті для виправлення цих недоліків у рамках Програми ЄІСП Польща-Білорусь-Україна 2007-2013, однак потреби в даній сфері все ще залишаються суттєвими. Таким чином, в рамках ТЦ7 будуть підтримані заходи, пов'язані з поліпшенням транспортної доступності, розвитком екологічно чистого транспорту, будівництвом та модернізацією мереж і систем зв'язку та вдосконаленням інформаційно-комунікаційної інфраструктури на території Програми.

Реалізація ТЦ7 буде доповнювати заходи, передбачені у ТЦ3 шляхом поліпшення комунікації та інформаційної доступності у сфері туризму та доступу до об'єктів культурної та природної спадщини. Заходи, заплановані в рамках ТЦ7, будуть також доповнювати заходи ТЦ8, пов'язані з доступом до послуг безпеки, а також медичних послуг (наприклад, скорочення часу реагування служб безпеки / охорони здоров'я).

Особливої уваги потребує розвиток місцевих доріг, які відіграють важливу роль в транскордонних зв'язках. Не менш важливим є залучення операторів різних видів транспорту з метою створення більш швидких та клієнт-орієнтованих перевезень через територію Програми. Всі ініціативи та зусилля, спрямовані на підвищення транспортної доступності регіонів, повинні ґрунтуватися на екологічних рішеннях.

Порівняно далеко та периферійне розташування багатьох населених пунктів Програми перешкоджає повному використанню їхнього потенціалу. Заходи, реалізовані в рамках ТЦ, повинні поліпшити зв'язок та інформаційні потоки між регіонами, одночасно сприяючи економічному зростанню та підвищенню соціально-економічної згуртованості програмного регіону. Підтримка в рамках ТЦ7 сприятиме досягненню стратегічної мети С «Сприяння створенню умов для забезпечення мобільності людей, товарів і капіталу» ЄІС ТКС.

Пріоритет 1. Покращення та розвиток транспортних послуг та інфраструктури

Запропоновані заходи в рамках пріоритету:

- Спільні інвестиції в якість і доступність соціальної та економічної інфраструктури, з акцентом на транспорті, логістичних системах, безпеці;
- Спільний розвиток мультимодальних транспортних систем;
- Спільна розробка та поліпшення якості існуючих ліній зв'язку;
- Спільна підготовка техніко-економічних обґрунтувань для транспортних систем;
- Спільні ініціативи щодо сприяння сталим пасажирським і вантажним перевезенням;
- Загальні проекти з покращення мобільності людей і товарів;
- Спільні дії, спрямовані на підтримку сталого розвитку міст та регіонів;
- Розвиток і вдосконалення екологічно чистих низьковуглецевих транспортних систем (у тому числі зниження рівня шуму).

Пріоритет 2. Розвиток інфраструктури ІКТ

Запропоновані заходи в рамках пріоритету:

- Спільні ініціативи з розвитку та вдосконалення якості існуючої інфраструктури ІКТ;
- Спільні проекти з підготовки техніко-економічних обґрунтувань, пов'язаних із створенням мереж широкосмугового доступу;
- Загальні створення широкосмугових мереж.

Реалізація ВІП, пов'язаних із створенням / модернізацією транспортної інфраструктури, що має транскордонне значення, також передбачена в ТЦ 7. (перелік усіх ВІП, які фінансуватимуться, подається у додатку №...).

3.1.3 Спільні виклики у сфері безпеки (ТЦ8)

Периферійні прикордонні райони характеризуються низькою якістю життя населення в різних аспектах, починаючи важкими матеріальними умовами і поганим доступом до ринку праці, і закінчуючи недостатнім забезпеченням соціальної інфраструктури, ускладненим доступом до послуг охорони здоров'я.

Реалізація ТЦ8 буде сприяти поліпшенню якості життя мешканців території Програми у сфері полегшення доступу до послуг з охорони здоров'я, протидії поширенню захворювань через кордони, а також розвитку соціальних послуг, ринку праці та мінімізації безробіття. Підтримка в рамках ТЦ8 сприятиме досягненню стратегічної мети В "Вирішення спільних проблем в галузі навколишнього середовища, охорони здоров'я та безпеки" ЄІС ТКС

Пріоритет 1. Підтримка розвитку охорони здоров'я та соціальних послуг

Запропоновані заходи в рамках пріоритету:

- Спільні ініціативи з розширення доступу до охорони здоров'я;
- Спільні дії, спрямовані на запобігання поширенню захворювань людей, тварин і рослин через кордони;
- Спільні ініціативи, спрямовані на підтримку розвитку охорони здоров'я населення;
- Спільні ініціативи, спрямовані на підтримку розвитку соціальних послуг;
- Спільні проекти зі стимулювання співпраці між установами в галузі боротьби з безробіттям.

Пріоритет 2. Вирішення спільних проблем безпеки

Запропоновані заходи в рамках пріоритету:

- Спільні ініціативи, спрямовані на підвищення безпеки користувачів транспортних мереж;
- Спільні ініціативи, що стосуються підготовчих дій у випадку стихійних лих, екологічних катастроф і надзвичайних ситуацій;
- Спільні ініціативи щодо запобігання природним і техногенним катастрофам;
- Спільні проекти в галузі попередження та боротьби з організованою злочинністю;
- Спільні дії для розвитку співпраці правоохоронних органів, поліції та митних служб (обмін спецінформацією);
- Підвищення кваліфікації працівників служб, що займаються рятувальними діями і вдосконалення навичок спільного ефективного реагування на ризики;
- Розробка спільних систем із запобігання, моніторингу, реагування та аварійного відновлення

Реалізація ВІП також передбачена в рамках ТЦ8 (перелік усіх ВІП, які фінансуватимуться, подається у додатку №...).

3.1.4 Покращення управління кордонами та управління безпекою, мобільністю та міграцією (ТЦ10)

Реалізації цієї цілі забезпечить підвищення ефективності діяльності прикордонної інфраструктури та процедур, а також покращення безпеки кордонів. Збільшення пропускнуєї спроможності прикордонних переходів та рівня їхньої безпеки є передумовою для досягнення інших цілей Програми.

Усунення адміністративних, організаційних та інфраструктурних перешкод у переміщенні товарів, послуг і людей через кордони є умови повного використання і розширення соціально-економічного потенціалу території Програми. В рамках ТЦ10 буде підтримуватись діяльність, спрямована на прозорість і ефективність процедур прикордонного і митного контролю. Ці заходи повинні забезпечити прискорення процедур та привести до очікуваного результату – швидкого і безпечного перетину кордону.

Діяльність, пов'язана із запобіганням та боротьбою з нелегальною міграцією та контрабандою, боротьбою з організованою злочинністю, протидією поширенню захворювань людей, тварин і рослин через кордони, а також протидією та ліквідацією незаконної торгівлі рідкісними і зникаючими видами буде також фінансуватиметься в рамках ТЦ10. Крім того, будуть фінансуватись заходи, спрямовані на малий прикордонний рух, а також роботу прикордонних та митних служб. Підтримка, надана в рамках ТЦ10, сприятиме досягненню стратегічної мети С “ Сприяння створенню кращих умов та інструментів для забезпечення мобільності людей, товарів і капіталу ” ЄІС ТКС.

Пріоритет 1. Сприяння ефективності та безпеці кордонів

Запропоновані заходи в рамках пріоритету:

- Спільні ініціативи щодо адаптації та розширення існуючих прикордонних переходів для пішоходів і велосипедистів;
- Спільні ініціативи щодо поліпшення інфраструктури перетину кордонів;
- Спільне створення узгодженої системи знаків і візуальної ідентифікації на прикордонних переходах;
- Спільні проекти, що стосуються обладнання існуючих прикордонних переходів, що дозволяють оптимізації їх роботи;
- Спільна розробка і модернізація інфраструктури прикордонних переходів.

Пріоритет 2. Покращення діяльності з управління кордонами, митних і візових процедур

Запропоновані заходи в рамках пріоритету:

- Спільні ініціативи, для створення можливостей прискореного оформлення пасажирів, які рідко перетинають кордон;
- Спільні ініціативи щодо спрощення процедур перетину кордонів та підготовки персоналу прикордонних і митних служб;
- Спільні ініціативи, спрямовані на підвищення прозорості та ефективності прикордонного і митного контролю;
- Спільні ініціативи для підтримки управління кордонами в сфері запобігання та боротьби з незаконною міграцією і торгівлею людьми, боротьби з організованою злочинністю.

Реалізація ВІП у сфері модернізації прикордонних переходів також передбачена в рамках ТЦ10 (перелік усіх ВІП, які фінансуватимуться, подається у додатку №...).

3.1.5 ВЕЛИКИ ІНФРАСТРУКТУРНІ ПРОЕКТИ

Відповідно до статті 2 (р) РР, Великі інфраструктурні проекти (ВІП) це «*проекти, що включають комплекс робіт, заходів або послуг, призначених для виконання неподільної функції конкретного характеру, що має чітко визначені цілі у всезагальних інтересах, з метою реалізації інвестицій, які матимуть транскордонний вплив і користь, і в бюджеті яких щонайменше 2,5 млн. євро призначається на придбання інфраструктури*»;

В рамках Програми ВІП можуть отримати фінансування лише на позаконкурсній основі і ця

процедура застосовується лише до ВІП. Це означає, що ці проекти буде надано:

- органам, які мають *de jure* чи *de facto* монополію у даній сфері;
- для виконання специфічних заходів, які вимагають участі певного типу організації, ґрунтуючись на її технічній компетенції, високому рівні спеціалізації чи адміністративних повноваженнях.

Для цих цілей, монополія *de jure* or *de facto* означає, що бенефіціар (який також може бути консорціумом):

- володіє виключною компетенцією в даній сфері діяльності та / або географічній території, до якої відноситься грант відповідно до чинного законодавства; або
- є єдиною організацією, що працює або може працювати в своїй сфері діяльності та / або географічній території, до якої відноситься грант в силу всіх фактів та законодавства.

ВІП, фінансовані в рамках Програми були обрані і узгоджені СПК. Перелік усіх ВІП, які фінансуватимуться, подається у додатку №... Жодні інші проекти не можуть бути відібрані за допомогою позаконкурсної процедури.

Детальнішу інформацію про реалізацію великих проектів подано у розділі, присвяченому реалізації Програми.

3.1.6 Індикатори, які можна об'єктивно перевірити

Досягнення Програми будуть оцінюватися за допомогою індикаторів, які можна об'єктивно перевірити. Згідно з положеннями РР ТКС ЄІС, Програмою передбачено, зокрема:

- ✓ Очікувані результати для кожного Пріоритету, і відповідні **індикатори результатів**, з вихідним і цільовим значенням;
- ✓ **Індикатори продуктів** для кожного Пріоритету, в тому числі кількісні цільові значення, які необхідні для досягнення результатів.

Деякі з індикаторів продуктів базуються на "Спільних індикаторах продуктів" ЄІС ТКС, розроблених Європейською службою зовнішніх дій (ЄСЗД) з допомогою проекту Інтеракт ЄІСП для полегшення перевірки та звітності на рівні інструменту.

ТЕМАТИЧНА ЦІЛЬ	ПРІОРИТЕТ	ІНДИКАТОРИ ПРОДУКТІВ	ЦІЛЬОВА ВЕЛИЧИНА	ІНДИКАТОРИ РЕЗУЛЬТАТІВ	ВИХІДНА ВЕЛИЧИНА/ ЦІЛЬОВА ВЕЛИЧИНА
ТЦЗ - Промоція місцевої культури та охорона історичної спадщини	Промоція місцевої культури та історії	- Кількість покращених об'єктів культурної та історичної спадщини як прямий результат підтримки програми (ЄІС/ТКС 7) - Кількість транскордонних культурних заходів, організованих за підтримки ЄІС (ЄІС/ТКС 8)	•	Збільшення кількості відвідувачів об'єктів історичної та культурної спадщини	•
	Промоція і збереження природної спадщини	- Кількість транскордонних заходів, організованих за підтримки програми - Кількість природних об'єктів, промоція та/або збереження	•	Збільшення кількості відвідувачів об'єктів природної спадщини	•

		яких було забезпечено за підтримки програми			
ТЦ7 - Покращення доступності регіонів, розвиток надійного та стійкого до кліматичних впливів транспорту, комунікаційних мереж і систем	Покращення і розвиток транспортних послуг та інфраструктури	- Загальна протяжність новозбудованих доріг (ЄІС/ТКС 26) - Загальна протяжність реконструйованих та відновлених доріг (ЄІС/ТКС 27) - Кількість районів, які скористались модернізованими/нововтвореними транспортними послугами та інфраструктурою	•	Зниження часу перевезень у регіонах	•
	Розвиток інфраструктури ІКТ	Кількість партнерств створених з метою розвитку ІКТ	•	Підвищене використання ІКТ	•
ТЦ8 - Спільні виклики у сфері безпеки	Підтримка розвитку охорони здоров'я та соціальних послуг	- Кількість мешканців, що можуть користуватися вдосконаленими послугами з охорони здоров'я як прямий результат підтримки програми (ЄІС/ТКС 30) - Кількість мешканців, що можуть користуватися новими чи вдосконаленими соціальними послугами	•	Покращення доступу до послуг охорони здоров'я та соціальних послуг	•
	Вирішення спільних проблем безпеки	- Населення, що одержало користь від протипожежних заходів як прямий результат підтримки програми - Кількість служб безпеки, задіяних в транскордонному співробітництві.	•	Зменшення часу очікування на заходи безпеки	•
ТЦ10 - Покращення управління кордонами та управління безпекою, мобільністю та міграцією	Сприяння ефективності та безпеці кордонів	Кількість пунктів перетину кордону з підвищеною пропускною спроможністю (ЄІС/ТКС 35)	•	Пришвидшення прикордонного контролю пасажирів та автомобілів	•
	Покращення діяльності з управління кордонами, митних і візових процедур	Підвищена пропускна спроможність осіб на пропускних пунктах сухопутних кордонів (ЄІС/ТКС 38)	•	Підвищення ефективності прикордонних процедур	•

3.2 ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПРОГРАМИ

Метою аналізу є вивчення поточного стану економічних, соціальних і природних ресурсів у прикордонних регіонах. Дані, що використовувалися, були отримані здебільшого з національних управлінь статистики.

3.2.1 СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ЕКОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ¹

Населення та структура розселення

За винятком білоруської частини, основні регіони території Програми Польща-Білорусь-Україна відносно густо населені, кількість населення в них складає 12.4 млн. осіб. Станом на 2013 рік населення по польській стороні кордону склало 3.783 млн. (34,2%), по білоруській стороні – 2.444 млн. (22,1%), а по українській – 4.839 млн. (43,7%), відповідно, густота населення - 65.9 осіб/км² в Польщі, 42.2 осіб /км² в Білорусі та 88.4 жителів/км² в Україні.

Найбільшими містами в основних польських регіонах Програми є: Бялосток (295 000), Сувалки (69 000), Ломжа (63 000), Остроленка (54 000), Седльце (77 000), Бяла Подляска (58 000), Хелм (65 000), Замость (65 000), Перемишль (63 000) і Кросно (47 000). Разом в цих основних містах проживає 22,6% населення прикордонних регіонів. Містами, які відіграють ключову роль на українській частині програми є Львів (757 000), Луцьк (213 000) та Ужгород (116 000). Найбільш важливими з менших міст є: Мукачеве (82 000), Дрогобич (80 000), Червоноград (70 000) та Стрий (62 000). Головними містами на білоруській території є: Брест (311 000) і Гродно (314 000), у той час як інші міста відіграють швидше незначну роль, за винятком Барановичів (168 000), Пінська (130 000) та Ліді (98 000). Слід зазначити, що значна частина населення, як і раніше, мешкає в сільських районах, і темпи урбанізації тут набагато нижчі, ніж у країнах Західної Європи.

Економічні ресурси

Територія Програми є неоднорідною з точки зору достатку населення, що відображено в розмірі доходів на душу населення по регіонах: близько 9265 євро на польській стороні, приблизно 3294 євро на білоруській стороні і близько 1921 євро на українській стороні кордону. Ці відмінності, насамперед, виражають істотні відмінності між трьома країнами. Разом з цим, прикордонні регіони у всіх цих країнах були одними з найменш розвинених і в 2012 році досягли 68,67% від середнього показника по країні на польській стороні (за винятком Мазовецького воєводства, яке є найбільш розвиненим в Польщі і регіональний дохід на душу населення становить 165% від середнього по країні), 67.06% на білоруській стороні і 63.25% на українській стороні. Слід також зазначити, що в період 2010-2012 рр. ситуація в прикордонних районах була досить стабільною; темп зростання істотно не відрізнявся від загальних національних показників. Крім того, фактичні статистичні дані по українських регіонах на момент розробки Програми (2014-2015) можуть бути набагато гіршими через економічну та політичну кризу в Україні, яка розпочалася у 2014 році і вплив якої гостро відчувається на українській частині прийнятної території Програми.

Низький рівень розвитку можна в першу чергу віднести до несприятливої економічної структури, із високою часткою традиційних трудомістких галузей у валовій доданій вартості (ВДВ), яка варіювалася від 8,2% на польській стороні до 14,9% на білоруській стороні в

¹ Джерела інформації для аналізу : <http://ukrstat.org/>, <http://www.belstat.gov.by>, <http://stat.gov.pl/>. Суми в національній валюті були конвертовані в євро з використанням курсу обміну компетентного національного банку на початок наступного року – 1го січня.

порівнянні з середніми 2,0% в країнах ЄС. Основною відмінністю між окремими компонентами території Програми був рівень індустріалізації на білоруській стороні, з 45% частки промисловості та будівництва в структурі регіонального доходу, в порівнянні з близько 28% і 21% у Польщі та Україні відповідно, тобто на 5пп і 8пп менше, ніж (відповідні) середні національні показники. За останні роки структурні зміни в цьому відношенні відбувалися досить повільно. На польській частині прийнятої території ці зміни проявлялися у зменшенні значення сільського господарства і зростанні частки промисловості, в той час як на українській частині значимість сільського господарства і промисловості зменшувалася порівняно швидко й цей процес супроводжувався зростанням ролі сектору послуг.

Використання робочої сили на території Програми було не дуже ефективним, що відображено у високих показниках працевлаштування у непродуктивному сільськогосподарському секторі. Це особливо стосувалося польської частини прийнятої території, де частка зайнятості у первинному секторі перевищувала 40%, в порівнянні з більш ніж 21% в Україні та приблизно 15% в Білорусі. Досить високий рівень безробіття є ще однією проблемою, особливо характерною для польської частини території: в 2012 році він коливався від 11,7% в Люблінському субрегіоні до 17,4% в субрегіоні Кросно. Крім того, з 2008 року рівень безробіття на польській стороні демонстрував тенденцію до зростання. З українського боку кордону рівень безробіття був значно нижчим, коливаючись між 7,7% і 9,6% і показуючи велику стабільність в останні роки (за виключенням Закарпатської області, де він значно підвищився). Разом з цим, відповідно до національних статистичних даних, безробіття не є проблемою для білоруської частини території Програми – рівень безробіття склав менш ніж 1% серед працездатного населення.

На прийнятну територію не було залучено значних обсягів іноземного капіталу. Слід також зазначити, що країни, які беруть участь у Програмі, не були в рівній мірі привабливим для зовнішніх інвестицій: в період 2008-2012 в Польщі було зареєстровано надходжень в 52 млрд. доларів США, в той час як в Україні - 35 млрд. доларів США, а у Білорусі - 10 млрд. доларів США. Тим не менше, відмінності в розрахунку на душу населення інвестованого капіталу не були значними і склали 1400\$, 800\$ та 1100\$ відповідно. Частка польської частини прийнятої території в кількості зареєстрованих підприємств з іноземним капіталом складала лише 3.7%, але цей показник помітно зріс за останні роки з 3,4% в 2009 році. Разом з цим, на даній території на 10 000 населення припадає всього 5.3 компаній з іноземним капіталом, у порівнянні з середнім по країні показником 19.5. Білоруська сторона прийнятої території у 2012 році притягнула лише 2.8% усіх прямих іноземних інвестицій. У випадку України, загалом 4.41% від усіх прямих іноземних інвестицій в Україну в 2012 були залучені українськими регіонами Програми.

До сьогоднішнього дня туризм не був важливим сектором прийнятої території, за винятком кількох локальних систем. Внутрішні туристи склали основну частину загального туристичного потоку, з досить незначною роллю іноземних туристів, з яких 16% користувалися готельними комплексами. Більше того, в 2012 році кількість туристів, які затримувалися з ночівлею, на 100 жителів склали 33 особи на польській стороні (в цілому 60 000 ночівель), у порівнянні з середнім по країні показником - 55 ночівель. В Україні кількість туристів, що користувалися готельними послугами, коливалася в залежності від області в діапазоні 10 - 20 туристів на 100 жителів. У Білорусі, іноземний туризм носив в основному форму організованих турів, але масштаб цієї діяльності був доволі обмеженим.

Потенціал для ендегенного розвитку прийнятої території був різним для трьох країн, що було обумовлено, серед іншого, різною швидкістю проникнення малих і середніх підприємств, у тому числі підприємств, керованих приватними особами, у відповідних прикордонних регіонах. На польській частині прийнятої території, кількість суб'єктів господарювання, зареєстрованих в системі REGON складала приблизно 395 тисяч, що відповідає 77 підприємств на 1000 жителів, в

порівнянні з 109 тис. підприємств в Україні, тобто 23 підприємств на 1000 жителів, та тільки 19 тис. підприємств в Білорусі, тобто 8 на кожні 1000 жителів. Ступінь інноваційності регіональної економіки польської частини прийнятої території відповідав показникам національної економіки, що проявилось, зокрема, у відповідному відсотку зайнятих у секторі досліджень та розвитку. Це може бути пояснено поліпшенням ситуації у Підкарпатському воєводстві. Тим не менше, в той час, як на польській частині прийнятої території цей відсоток був 0.5%, він досяг 0.2% в Україні та мізерні 0.1% в Білорусі. Це означає, що прикордонні регіони двох східних країн помітно відстають від основних, зокрема столичних регіонів країни.

Транспортна інфраструктура має особливе значення для розвитку прикордонних регіонів та для забезпечення транзитних перевезень через кордон. Ряд великих європейських транспортних коридорів проходять через прийнятну територію. До них відносяться: № 2 Берлін-Москва (Е30 дороги і Е20 залізничний маршрут); № 3 Дрезден-Київ (Е40 дороги і Е30 залізничний маршрут), а також дорога № 17 Варшава-Львів; Маршрут № 12 Люблін-Київ, дорога № 19 Бялисток-Гродно, Варшава-Київ та Варшава-Львів залізничні маршрути, і LHS залізнична лінія № 65 (широка колія). Варто згадати, що в останні роки було здійснено ряд інвестицій в розвиток цих коридорів, спрямованих на поліпшення їх якості і збільшення пропускної спроможності. Слід також зазначити, що прийнятна територія має відносно високу щільність дорожньої мережі, хоча й з сильними відмінностями між країнами. Щільність доріг у польській частині прийнятої території майже в два рази вище, ніж у білоруській та українській частинах. Важливо підкреслити, що деяка існуюча дорожня інфраструктура залишається у зношеному і занедбаному стані, особливо на українській частині регіону. Те ж саме можна сказати і про залізничну мережу, яка через тривалість подорожі та низькій якості супутньої інфраструктури програє в конкуренції автомобільному транспорту.

На польсько-українському кордоні існує чотирнадцять пунктів перетину кордону, які обслуговують регулярні пасажирські перевезення, в тому числі шість залізничних пунктів перетину кордону, та дванадцять таких пунктів на польсько-білоруському кордоні, в тому числі п'ять залізничних. Однак, основні потоки пасажирських перевезень зосереджені навколо лише декількох прикордонних переходів. На польсько-українському кордоні вони були: Дорогуськ, Гребенне, Корчова і Медика (що становить 77% перетинів кордону), а на польсько-білоруському кордоні: Тересполь, Кузня Білостоцька та Бобровніки (що складає 72% перетинів кордону). Значення залізничного перетину кордону, крім Тересполь (коло 650 000 перетинів) для пасажирських перевезень було незначним, з кількістю від 250 000 в Кузні Білостоцькій до 100 000 громадян на рік в Дорогуську та Перемишлі. Найбільш динамічний прикордонний рух, на рівні 20 млн. перетинів на українському кордоні, був зареєстрований у 2006 і 2007 роках. Цей показник впав до 11.6 млн. в 2009 році та знову зріс до 16.5 у 2013 році. У випадку польсько-білоруського кордону, найбільший обсяг руху, 13 млн. перетинів, був зареєстрований у 2000 році, а в подальші роки відбувалося його поступове падіння, аж до рівня 7,2 млн. перетинів в 2013 році. Тим не менш, пропускна здатність прикордонних переходів для всіх типів транспорту як і раніше є недостатньою, що призводить до періодичних вузьких місць, в результаті чого збільшується час очікування перетину кордону.

Людські та соціальні ресурси

На польській частині прикордонного регіону кількість населення в останні роки була стабільною, на відміну від білоруської та української частин. У період 2004-2012, чисельність населення на білоруській стороні кордону скоротилася більш ніж на 5%, а на українській стороні вона знизилася на 1.4%. В останньому випадку, до падіння чисельності населення призвели як природний спад (на українській частині зменшення протягом 2004-2012 було - 0.5%, та - 2.4% на білоруській частині), так і еміграція (в період, що розглядається, 22 000 жителів емігрували з білоруської частини прикордонного регіону, та більше 28 000 – з

української частини). Міграція була серйозною проблемою на польській частині, але її було компенсовано за рахунок природного приросту.

З точки зору демографічної структури, найбільш сприятлива ситуація може спостерігатися в польській частині прикордонного регіону, а найменш сприятливим - у білоруській частині. На початку 2013, частка працездатного населення склала 63.9% у польській частині, 46.44% в українській частині, та 79.05% у білоруській частині. В попередньому році найвища частка населення допрацездатного віку в загальній чисельності населення була зафіксована на польській стороні кордону (19.3%), нижча - на українській стороні (18.3%), а найнижча - на білоруській стороні (17.2%). В результаті, в білоруських та українських частинах прийнятої території є висока частка населення післяпрацездатного віку – 21.2% в українській частині та 23.2% в білоруській частині території Програми. Порівняно з цим, ситуацію на польській частині прикордонного регіону можна вважати досить сприятливою з 17.2% населення в післяпрацездатному віці. Тим не менш, в ширшій перспективі слід зробити висновок, що навіть на польській стороні кордону проблема старіння населення стоїть дуже гостро і, ймовірно, погіршиться у найближчі роки.²

На польській та українській частинах прикордоння доступ до вищої освіти є на відносно доброму рівні (в основному завдяки існуванню наукових установ у Львові, Любліні, Жешуві та Перемишлі). У 2013-2014 налічувалося близько 52 студентів на 1000 населення на польській стороні кордону, і майже 36 по українській стороні. Помітно менші показники були визначені на білоруській частині прикордоння - 25 студентів на 1000 населення. Однак, національна статистичні дані для Білорусі є значно кращими й співвідносними з результатами з Польщі та України, що, ймовірно, означає, що жителі білоруської частини прикордонного регіону відносно часто вибирають університети, розташовані за межами цього регіону (найчастіше в Мінську).

Рівень людських ресурсів, що оцінювався за часткою населення з вищою освітою, є відносно низьким в польсько-білорусько-українському прикордонному регіоні. На польській стороні кордону тільки 13.7% (2011) населення мало вищу освіту. На білоруській частині прийнятої території, відповідне значення було схоже, на рівні 13.8% (2009). Як в Польщі, так і в Білорусі ситуація в прикордонному регіоні була гіршою в цьому відношенні, ніж відповідні середні показники по країнах. В Україні немає жодних статистичних даних, які б показували рівень освіти населення на регіональному рівні.

Розвиток соціального капіталу, що оцінювався кількістю зареєстрованих НДО, має помітні відмінності в польсько-білорусько-українському прикордонному регіоні. Найбільша частка НДО по відношенню до демографічного потенціалу була на польській частині прийнятої території: в 2012 році там було більше 30 НДО на 10 000 населення. На відміну від цього, на українській стороні кордону було майже в два рази менше НДО (16.4 на 10 000 населення). Як по польській, так й по українській стороні кордону, третій (неурядових) сектор динамічно розвивається в останні роки (в 2004-2012 підвищення на польській частині прийнятої території становить 48%, й досягла майже 80 % на українській частині). Ситуація в цій сфері по білоруській частині прийнятої території зовсім інша. Будь-яка ретельна оцінка стану і значущості третього сектору на білоруській стороні кордону не представляється можливою через відсутність відповідних офіційних статистичних даних та відповідних аналізів. Тим не менш, на підставі кількості та структури бенефіціарів програм транскордонного співробітництва, впроваджених до цього часу, можна зробити висновок, що сектор НДО в Білорусі перебуває на дуже низькому рівні розвитку.

З точки зору суспільної безпеки, ситуація в прикордонному регіоні була найбільш сприятливою на українському боці кордону (6.6 зареєстрованих злочинів на 1000 осіб населення у 2011 році) і дещо менш сприятливою з білоруської сторони (10,9). Найбільша кількість злочинів і

² Miszczuk Andrzej, Smętkowski Maciej, Płoszaj Adam, Celińska-Janowicz Dorota *Aktualne problemy demograficzne regionu Polski wschodniej. Raporty i Analizy EUROREG 5/2010*, с. 65.

правопорушень була зареєстрована на польській частині території (22). У 2004-2011, на польській та білоруській частині прикордонного регіону рівень злочинності помітно скоротився, але на українській частині ситуація в цьому відношенні не покращилася. Однак, слід підкреслити, що ці дані показують тільки зареєстровані компетентними органами злочини і що реальний масштаб цих явищ, ймовірно, є більшим. На додаток до цього, відмінності в статистичних даних по країнах можуть бути пов'язані з відмінностями в законодавстві та методологіях.

Природні ресурси

Територія, що розглядається, має цінні природні ресурси, пов'язані, здебільшого, з горами, що добре збереглися, водно-болотними угіддями та незайманими лісовими екосистемами. Тут знаходяться національні парки - вісім по польській стороні кордону (із 23 парків в країні), вісім по українській стороні (із 40) та два по білоруській стороні (з 4). Таким чином, частка території, що охороняється, коливається від 2,4% на польській частині прийнятної території та 3% по білоруській частині до 3,9% по українській частині, і є значно вищою, ніж відповідні середні показники по країнах. Деяких з цих територій мають не лише державне, а й світове значення, про що свідчить зарахування їх до Рамсарського списку водно-болотних угідь міжнародного значення (4 території на польській та 4 на українській частинах) і до Списку Біосферних Резерватів ЮНЕСКО (5 територій). В останньому випадку, транскордонне співробітництво має принципове значення. У 2012 році Біосферному Заповіднику «Західне Полісся» (Поліський національний парк, Шацький національний парк та Державний заказник «Прибузьке Полісся») було надано статус транскордонного польсько-українсько-білоруського резерву; в 1998 році, аналогічний статус був наданий польсько-словацько-українському біосферному резервату «Східні Карпати». Ще два біосферних заповідника, що захищають Біловезький ліс/Біловезьку пушу розташовані недалеко від кордону, були окремо внесені до польського та білоруського списку ЮНЕСКО. Ця територія є також природним місцем існування для багатьох рідкісних видів тварин, таких як зубр, ведмідь, вовк, рись і лось.

Густина лісонасаджень території становить близько 33% (у порівнянні в середньому до 29,3% у Польщі, 36% в Білорусі та 15,6% в Україні), значну частину території займають також водно-болотні угіддя. Деякі з цих екосистем були збережені на небаченому в Європі рівні, зокрема, Біловезький ліс/Біловезька пуша, Бебржські водно-болотні угіддя та Полісся. Високоякісні ґрунти, що знаходяться, наприклад, на Люблінській височині та Волинсько-Подільській височині, є ще одним важливим природним ресурсом регіону, що розглядається. Майже одна четверта ґрунтів Польщі 1-го та 2-го класу оцінки знаходяться у Люблінському воєводстві.

Основні транскордонні екосистеми включають в себе Біловезький ліс/Біловезьку пушу, Східні Карпати, Полісся та ріку Буг. Східні Карпати та Полісся охороняються транскордонними біосферними резерватами, але деякі види, які знаходяться під охороною на польській стороні кордону не мають такого статусу на іншій стороні кордону (наприклад, вовк, лось, бобер). Що стосується Карпат, найсерйозніші загрози включають в себе зростаюче антропогенне навантаження, викликане збільшенням обсягу туристичного потоку та розвитку інфраструктури, та незаконні вирубки (на українській частині). У випадку Біловезького лісу/Біловезької пуші, є також проблема відмінності охоронного статусу мігруючих тварин. Через унікальність природи лісу висловлюються деякі думки, щодо недостатності його захищеності. На польській стороні кордону, тільки 16% території Біловезької пуші входить до Біловезького національного парку; на білоруській стороні вся пуша охороняється як національний парк, але з більш низьким режимом охорони, ніж в національних парках Польщі. Річка Буг – це кордон Польщі уздовж 363 кілометрів, та її басейн займає площу 39 400 км² (19 400 км² в Польщі, 10 800 км² в Україні та 9 200 км² в Білорусі). Якість води в річці є середньою впродовж її центральної частини, та низькою в її нижній частині, через недостатній рівень переробки муніципальних відходів та

через стоки від сільськогосподарських угідь. Ще однією загрозою є повінь; ця проблема найбільш гостро стоїть в період танення, і в тих місцях, де долина річки є порівняно вузькою.

В даному регіоні мають місце екологічні небезпеки, пов'язані переважно із забрудненням води та повітря, а також специфікою енергетичного сектора. Забруднення води пов'язане з відносно слабо розвинутою інфраструктурою управління водними ресурсами. Частка населення, що обслуговується каналізаційною системою складає 67% на білоруській частині прийнятної території (та 73% для всієї Білорусі) та 60% на польській частині (з 66% в цілому в Польщі); немає докладних статистичних даних для України. Як у випадку з Україною, так із Білоруссю, недостатня якість і перевантаження очисних споруд залишається серйозним викликом. Рівень розвитку водогосподарської інфраструктури залишається нижчим, ніж в інших частинах відповідних країн, але ситуація поліпшується досить швидко. Наприклад, в період 2007-2011, 3700 км нових каналізаційних мереж було введено в експлуатацію на польській частині прийнятної території, що склало 12% таких інвестицій на національному рівні. На даний час, капітальні витрати на проекти із захисту довкілля склали 55 євро на душу населення на польській частині території, у порівнянні із 17 євро по білоруській стороні. Ці показники складали, відповідно, 72% та 164% від середніх національних значень. Позитивний результат на білоруській частині прийнятної території вдалося одержати завдяки постійному збільшенню фінансування в цій сфері, починаючи з 24% в 2005 році.

Викиди в повітря забруднюючих речовин на душу населення є найвищим в українській частині території - 31 кг, для порівняння - 27 кг у білоруській частині та 14 кг у польській. Ці значення вказують на більш високий рівень індустріалізації в українських та білоруських частинах прийнятної території. У прикордонній смугі, основні промислові центри, які є основними джерелами забруднення знаходяться головним чином у Львівсько-Волинському вугільному басейні та в м. Гродно (азотний завод з виробництва добрив), та в Польщі (в меншому масштабі) - у безпосередній близькості від м. Хелм (виробництво цементу). Плановані інвестиції в енергетичний сектор можуть потенційно вплинути на навколишнє природне середовище: перша білоруська атомна електростанція будується в північно-східній частині Гродненської області, в той час як в польському Розточчі планують добувати газ з нетрадиційних джерел.

Характер енергетичного сектора має вирішальне значення для навколишнього середовища. На польській частині території Програми переважають вугільні електростанції, хоча жодне з трьох прикордонних воєводств не є самодостатнім в плані енергетичного забезпечення. У випадку Підляського воєводства, тільки 30% попиту задовольняється за рахунок електроенергії, що виробляється на місці. В той же час, тут найкраще розвинуті відновлювальні джерела енергії, в основному, у вигляді вітроенергетичних установок. Відновлювані джерела енергії також розвинені у Підкарпатському воєводстві (гідроелектростанції). Газові електростанції в Белоазьорську (більш ніж 1000 МВт) є основним джерелом енергії в білоруській частині території Програми. Відновлювальні джерела енергії лише починають впроваджуватись: в 2011 році в Гродненській області було введено в експлуатацію перший вітропарк у країні (1,5 МВт), а в 2012 році була запущена гідроелектростанція на 17 МВт. Одна вугільна електростанція потужністю в 600 МВт працює на українській частині прийнятної території. Відновлювані джерела енергії тут не дуже добре розвинені, єдиним значним джерелом цього типу енергії є гідроелектростанція у Закарпатській області (27 МВт).

Культура

Спільна культурна спадщина є однією з найважливіших переваг регіону. Культура була одним з найпопулярніших напрямів співпраці в рамках Програми 2007-2013 рр., зокрема, в контексті місцевих громад. Регіональна культура та спадщина розглядалась з точки зору майбутньої перспективи, з урахуванням матеріальної і нематеріальної культурної спадщини. Численні

пам'ятники, в тому числі деякі пам'ятники світового значення, та багато форм нематеріальної культури забезпечують переваги не лише для розвитку туризму, але й місцевих громад, які проживають в цьому регіоні. Культурна інфраструктура є багатою (театри, оперні театри, кінотеатри, бібліотеки, місцеві культурні центри), але потребує коштів для істотної модернізації.

Культурні заходи були й залишаються формою забезпечення національної або регіональної ідентичності.

Культурна спадщина також є одним з найважливіших факторів розвитку індустрії туризму в регіоні. Культура, таким чином, розглядається як один з ключових елементів для вирішення проблем даних регіонів, пов'язаних з міграцією.

3.2.2 SWOT Аналіз

На підставі виконаного дослідження та аналізу транскордонних взаємодій, описаних у першій частині звіту, можуть бути визначені сильні сторони та можливості, шанси та обмеження, пов'язані з транскордонним співробітництвом, а також зовнішні можливості і загрози (значення в дужках - 100 по кожній категорії, що представляють відносну значимість даного питання):

СИЛЬНІ СТОРОНИ:

- Розвиток регулярних торгових обмінів, що йде на зміну торгівлі на ринках під відкритим небом (45);
- Добре розвинена соціально-культурна співпраця, що значною мірою відображає потенціал прикордонних регіонів в цій сфері (25);
- Зацікавленість у розвитку інституційної співпраці, виражена партнерами по обидві сторони кордону (15);
- Численні транскордонні екосистеми зі значними екологічними ресурсами (15).

СЛАБКІ СТОРОНИ:

- Прикордонний режим, пов'язаний із зовнішнім кордоном Європейського Союзу, з різними труднощами, які мають місце на прикордонних переходах і які значно впливають на транскордонні взаємодії (35);
- Відмінності законодавчих та інституційних систем, які ускладнюють розвиток транскордонного співробітництва (25);
- Нерозвиненість технічної інфраструктури (транспорт та прикордонні переходи), яка представляє собою бар'єр на шляху розвитку транскордонної співпраці (15);
- Помітні культурні бар'єри (у тому числі негативні стереотипи), які ускладнюють розвиток транскордонного співробітництва (10);
- Транскордонне забруднення навколишнього середовища, особливо в басейні річки Буг (10);
- Значні відмінності в рівні економічного розвитку, що не сприяє розвитку транскордонного співробітництва (5).

МОЖЛИВОСТІ:

- Наявність великих міст на прийнятній території, що відкриває можливості для ендogenous розвитку, заснованого на стимулюванні підприємництва та інновацій (30);
- Наявність вищих навчальних закладів, що дає можливості для розвитку академічного та науково-технічного співробітництва та студентських обмінів (25);
- Потенціал для розвитку туризму, зокрема в'їзного туризму в окремих локальних системах (20);
- Потенціал для розвитку логістичних функцій, пов'язаних з транзитним положенням (20);
- Підвищення якості людського капіталу, що забезпечує основу для соціально-економічного розвитку та прикордонного співробітництва (5).

ОБМЕЖЕННЯ:

- Низька конкурентоспроможність прикордонних регіонів, викликана несприятливою економічною структури та неефективним використання трудових ресурсів (35);
- Низька привабливість прикордонних регіонів для зовнішнього капіталу (20);
- Низький розвиток транспортної інфраструктури, в тому числі неефективне використання потенціалу залізничного транспорту (20);
- Відсутність Угоди про малий прикордонний рух (МПР) з Білоруссю (15);
- Старіння населення, особливо з білоруського та українського боків кордону (10).

ШАНСИ:

- Розвиток торгового обміну між Європейським Союзом, Білорусією та Україною (80);
- Вирівнювання законодавчих та інституційних систем Польщі та сусідніх країн (20).

ЗАГРОЗИ:

- Незначний прогрес у процесах інтеграції з Європейським Союзом країн-сусідів (40);
- Процеси метрополізації, що призводять до зниження значущості периферійних регіонів (30);
- Несприятлива геополітична ситуація (30).

3.2.3 ЗАСВОЄНІ УРОКИ

Програма ТКС ЄІС Польща-Білорусь-Україна 2014-2020 спирається на досвід співпраці польських, білоруських та українських місцевих, регіональних та національних органів влади на прийнятній території, який почав активно набуватися в 1990-і роки. Транскордонне співробітництво з самого початку було зосереджене на спільних проблемах регіонів-сусідів та спрямоване на покращення конкурентоспроможності та привабливості цих регіонів.

В рамках Програми Добросусідства Польща-Білорусь-Україна INTERREG III A / Tacis CBC 2004-2006 було реалізовано 158 проектів із загальним бюджетом ЄФРР та Tacis у 44 мільйонів євро. Впровадження Програми ТКС ЄІСП Польща-Білорусь-Україна 2007-2013 з бюджетом 186 мільйонів євро, виділених на підтримку транскордонного співробітництва, зробило можливим реалізацію 117 проектів.

Хоча багато вже зроблено, основні висновки з аналізу польсько-білорусько-українського прикордоння залишаються подібними до тих, що були зроблені в попередні роки. Програма повинна й надалі спрямовувати зусилля для економічного розвитку регіонів, на покращення туристичної, транспортної, прикордонної інфраструктури та інфраструктури охорони навколишнього середовища, з підвищення громадської обізнаності населення.

Незважаючи на те, що Програма ТКС ЄІСП Польща-Білорусь-Україна 2007-2013 ще не завершилась на час підготовки Програми ТКС ЄІС Польща-Білорусь-Україна 2014-2020, для успішної реалізації Програми вже були визначені деякі ключові висновки, які будуть прийняті до уваги на новий період:

- Безпосередня участь та тісна співпраця між національними / регіональними органами влади є істотними на кожному етапі процесу реалізації Програми;
- З метою підтримки потенційних заявників на ранньому етапі підготовки проектів, необхідно якнайшвидше встановити повний склад всіх органів Програми (особливо Органу-посередника та його двох Представництв);
- Хоча всі офіційні документи Програми складаються англійською мовою, посібники, інструкції тощо, повинні бути підготовані та доступні на національних мовах до початку процес укладення контрактів;

- Повинно бути дозволено подання форми заявки в електронній версії з метою упорядкування процедури подання заявки та більш ефективного процесу оцінки проектів;
- Повинні бути вжиті заходи з підвищення компетенції не тільки бенефіціарів, але й Органів Програми, що беруть участь в управлінні проектами та їх контролі. Тренінги повинні проводитися національними мовами і організовуватися у всіх регіонах Програми;
- Структура парасолькових проектів для мікро-проектів виявилася занадто складною і мала слабкі місця, які повинні бути покращені;
- Затримка у запуску Програми спричинила скорочення терміну її впровадження, що обмежило можливості проектів продовжувати терміни їх реалізації в разі затримок і використовувати заощаджені кошти.

Проте, слід підкреслити, що головний досвід, здобутий в програмах попередніх фінансових періодів - програмному періоді, який зараз завершується, та періоді 2004-2006 - наочно демонструє, що спільні транскордонні ініціативи відіграють важливу роль у розвитку добросусідських відносин між жителями прикордонних районів, надають можливості зустрітися сусідам, що живуть по інший бік кордону, та сприяють підвищенню взаєморозуміння. Програми транскордонного співробітництва, є корисними у вирішенні спільних проблем та подоланні спільних викликів транскордонного характеру, тобто в галузі охорони навколишнього середовища, транспорту і т.д. Крім того, проекти можуть сприяти встановленню міцних контактів і закладати основу для співпраці в рамках великомасштабних ініціатив, які фінансуються й з інших джерел, ніж Програми ТКС.

3.2.4 Узгодженість з іншими програмами, стратегіями та політиками

Програма призначена для продовження співпраці у прикордонному регіоні Польщі, Білорусі та України, яка раніше розвивалася в рамках Програми ТКС Польща-Білорусь-Україна на 2007-2013.

Тематичні цілі Програми узгоджуються з *Програмним документом про підтримку ЄС ЄІС ТКС (2014-2020)*. Слід зазначити, що Програма робить акцент на підвищенні інтеграції прикордонних регіонів, прагнучи підтримати збереження культурної, історичної та природної спадщини, поліпшення транспортної доступності регіонів, вирішенні спільних проблем у галузі безпеки та охорони та сприяння управлінню кордонами.

Тематичні цілі та пріоритети Програми є доповненням до більш широких пріоритетів розвитку трьох країн, території яких входять в територію Програми. Програма повністю узгоджується з наступними національними стратегіями:

- *Державна стратегія розвитку 2020 (Польща);*
- *Стратегія довгострокового розвитку. Польща 2030 - Третя хвиля сучасності (Польща);*
- *Національна стратегія регіонального розвитку 2010-2020: Регіони, міста, сільські місцевості (Польща);*
- *Концепція просторового розвитку країни 2030 (Польща);*
- *Стратегія сталого розвитку "Україна-2020" (Україна);*
- *Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року (Україна);*
- *Національна стратегія сталого соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь на період до 2030 року (Білорусь).*

Державна стратегія розвитку 2020 була прийнята Радою Міністрів Республіки Польща 25 вересня 2012. Це головний стратегічний документ в середньостроковій перспективі, що базується на сценарії сталого розвитку. Він визначає стратегічні завдання для Польщі,

вирішальні для прискорення процесу розвитку в найближчі кілька років. Цей документ визначає три стратегічні напрямки (ефективна та продуктивна країна, конкурентоспроможна економіка, соціальна й територіальна єдність), на які повинні бути спрямовані основні дії. Програма вписується у вищезгаданий стратегічний напрямок, з особливим наголосом на конкурентоспроможну економіку та територіальну згуртованість.

Стратегія довгострокового розвитку. Польща 2030 - Третя хвиля сучасності, прийнята Радою Міністрів 5 лютого 2013, була розроблена в 2011-2012 рр. в якості відповіді на фінансову кризу. Головна мета Стратегії спрямована на поліпшення якості життя населення Польщі завдяки стабільному, високому темпу економічного зростання. Основна мета Стратегії має бути досягнута шляхом трьох стратегічних напрямків: конкурентоспроможної та інноваційної економіки, збалансований розвиток потенціалу польських регіонів, ефективності і продуктивності держави. Програма робить акцент особливо на збалансований розвиток потенціалу польських регіонів, прагнучи покращити транспортну доступність та регіональний розвиток.

Національна стратегія регіонального розвитку 2010-2020: Регіони, міста, сільські місцевості - документ, прийнятий Радою Міністрів Польщі 13 липня 2010 р. Документ посилює роль і значення регіональної політики в реалізації найважливіших заходів розвитку, пов'язаних з просторовим аспектом. Це забезпечить більшу увагу в рамках державної політики до конкретних потреб і можливостей окремих регіонів Польщі.

Концепція просторового розвитку країни 2030 затверджена Радою Міністрів 13 грудня 2011 року. Документ поєднує в собі просторовий розвиток з соціально-економічним розвитком і формулює вимоги для відновлення просторового порядку і покращення просторового розвитку в Польщі. Він встановлює просторову політику Польщі на наступні двадцять років. У документі розглядаються поточні та майбутні виклики, що стоять перед Польщею, такі як економічні, демографічні, кліматичні та ті, які пов'язані з інфраструктурою. КПРК 2030 робить припущення, що багатство польських регіонів – міських та сільських регіонів – базується на використанні своїх внутрішніх територіальних ресурсів, таких як природна і культурна спадщина, економічний потенціал та наукові інновації. КПРК 2030 пропонує заходи, спрямовані на перебудову польської системи просторового розвитку в цілях сприяння розвитку кожного регіону і країни в цілому.

Стратегія сталого розвитку "Україна-2020" була затверджена Президентом України 12 січня 2015 року. Вона визначає цілі та показники їх досягнення, а також напрями та пріоритети державного розвитку. Метою реформ є досягнення європейських стандартів життя та гідне місце України в світі.

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року була прийнята Кабінетом Міністрів України 6 серпня 2014 року. Стратегія виявляє ряд проблем, які на даний час впливають на регіональний розвиток України. Основною метою регіональної політики визначене створення умов для підвищення конкурентоспроможності регіонів, сприяння збалансованому і стійкому розвитку, впровадження передових технологій, а також сприяння розвитку високої продуктивності та зайнятості населення.

Державна стратегія сталого соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь на період до 2030 року була прийнята на засіданні Президії Ради Міністрів Республіки Білорусь 10 лютого 2015 року. Стратегічною метою сталого розвитку Республіки Білорусь є забезпечення високих стандартів життя населення та створення умов для гармонійного розвитку особистості на основі переходу до високоефективної економіки, заснованої на знаннях та інноваціях, зберігаючи сприятливе середовище для майбутніх поколінь.

Програма була розроблена та буде впроваджуватися у співпраці з регіонами Програмної території, що таким чином забезпечує узгодженість з регіональними цілями і стратегіями розвитку, головним чином з:

- *Стратегія розвитку Підляського воєводства 2020 (Польща);*
- *Стратегія розвитку Мазовецького воєводства до 2030 року – Інноваційне Мазовше (Польща);*
- *Стратегія розвитку Люблінського воєводства 2014-2020 (з перспективою на 2030) (Польща);*
- *Стратегія транскордонного співробітництва Люблінського воєводства, Львівської, Волинської та Брестської областей на 2014-2020 (Польща);*
- *Стратегія розвитку регіону - Підкарпатське 2020 (Польща);*
- *Стратегія розвитку Львівської області на період до 2015 року (Україна);*
- *Стратегія розвитку Волинської області на період до 2020р. (Україна);*
- *Стратегія регіонального розвитку Закарпатської області до 2020 р (Україна);*
- *Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2020 р (Україна);*
- *Стратегія розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 р (Україна);*
- *Стратегія розвитку Тернопільської області на період до 2015 р (Україна);*
- *Програма соціально-економічного розвитку Брестської області на 2011-2015 (Білорусь);*
- *Програма соціально-економічного розвитку Гродненської області на 2011-2015 (Білорусь);*
- *Програма соціально-економічного розвитку Гомельської області на 2011-2015 (Білорусь);*
- *Програма соціально-економічного розвитку Мінської області на 2011-2015 (Білорусь);*

Стратегія розвитку Підляського воєводства 2020 року, прийнята Сеймиком Підляського воєводства в 2006 році та переглянута у вересні 2013 року. Підляське воєводство називають «Воротами на Схід». Нова редакція документу приділяє більш пильну увагу громадському втручанням задля зміцнення конкурентоспроможності регіону та розблокування процесу розвитку шляхом більш повного використання конкурентних переваг і потенціалу розвитку (концентруючи увагу на ендогенних територіальних особливостях, а не на зовнішніх інвестиціях та надходженнях, а також більше підкреслює можливості для розвитку, ніж перепони); відходу від короткострокової моделі розподілу субсидій зверху вниз на модель довгострокової перспективи, децентралізації політики розвитку, спрямованої на підтримку всіх регіонів, незалежно від того, наскільки вони багаті, методами, що включають мобілізації місцевих ресурсів і засобів таким чином, що окремі конкурентні переваги можуть бути використані без надмірної опори на внутрішні трансферти та субсидії, а також відходу від розсіяного втручання до більш селективних (концентрованих) інвестицій.

Стратегія розвитку Мазовецького воєводства до 2030 - Інноваційне Мазовше, прийнята Сеймиком Мазовецького воєводства 28 жовтня 2013 року - це вираження відповідних рішень для регіону, і, таким чином, вказівка до дій, які могли б найкращим чином підготувати економіку і суспільство регіону до потреб і викликів майбутнього. Документ є відповіддю на виклики, на які регіон повинен реагувати для того, щоб поліпшити якість життя, зменшити соціальну ізоляцію та безробіття, проводити політику територіальної згуртованості і політику розумного і сталого розвитку. Основною метою стратегії є територіальна згуртованість, скерована на зменшення відмінностей розвитку Мазовецького воєводства та зростаючої важливості столичного Варшавського регіону в Європі, що, в свою чергу, призведе до поліпшення якості життя мешканців.

Стратегія розвитку Люблінського воєводства 2014-2020 (з перспективою на 2030), затверджена Сеймиком 24 червня 2013 року. В документі визначено сім стратегічних областей

втручання (ОВ). Програма узгоджується з трьома з них, що мають назву «Прикордонні регіони». Заходи в рамках цієї конкретної пріоритетної області спрямовані на:

- розвиток логістики, прикордонної інфраструктури, прикордонних служб та соціальної інфраструктури;
- підвищення безпеки;
- підтримки персоналу та підприємств;
- відкриття нових і розвиток існуючі прикордонних переходів і створення сезонних пунктів перетину кордону.

Стратегія транскордонного співробітництва Люблінського воєводства, Львівської, Волинської та Брестської областей на 2014-2020, затверджена Сеймиком 30 квітня 2014 року. Загальна мета цієї стратегії полягає у збільшенні соціально-економічної конкурентоспроможності прикордонної території шляхом ефективного використання ендегенних потенціалів і пом'якшення обмежень функціонування зовнішнього кордону ЄС.

Стратегія розвитку регіону - Підкарпатське 2020, затверджена Сеймиком Підкарпатського воєводства 26 серпня 2013 року. Це основний стратегічний документ, що визначає напрями і пріоритети регіонального розвитку. Його основним завданням є ефективне використання внутрішніх і зовнішніх ресурсів для інтелектуального та сталого соціально-економічного розвитку, як шляху покращення якості життя мешканців регіону. Тематичним цілям Програми відповідають наступні стратегічні напрямки в рамках стратегії:

- Конкурентоспроможна та інноваційна економіка;
- Соціальний та людський капітал;
- Мережі населених пунктів;
- Навколишнє середовище та енергетика.

Стратегія розвитку Львівській області на період до 2015 року була затверджена Львівською обласною радою 13 березня 2007 року. Цей документ є стратегічним планом розвитку, який встановлює цілі, завдання та пріоритети розвитку Львівської області на вказаний період. Основна мета стратегії полягає в тому, щоб створити можливості для місцевих жителів, організацій та підприємств, які дозволили б їм реалізувати свої інтереси, створювати добре оплачувані робочі місця, отримувати прибуток і робити внесок у регіональний бюджет.

Стратегія розвитку Волинської області на період до 2020 року є основним документом для планування регіонального розвитку в довгостроковій перспективі. Стратегія затверджена Волинською обласною радою 20 березня 2015 року. Документ встановлює цілі та завдання регіональної політики, а також інструменти для вирішення соціальних проблем та підвищення економічного потенціалу територій, які призведуть до комплексного поліпшення соціальних стандартів і якості життя. Наступні пріоритетні заходи Стратегії узгоджуються з тематичними цілями Програми:

- Транспорт та інфраструктура;
- Розвиток людського капіталу;
- Підтримка проектів в галузі культури;
- Забезпечення доступу до якісних медичних послуг і забезпечення здоров'я населення;
- Сприяння туризму.

Стратегія регіонального розвитку Закарпатської області до 2020 року була затверджена Закарпатською обласною радою 6 березня 2015 року. Документ є стратегічним планом регіонального розвитку; цілі, завдання і пріоритети розвитку Закарпатської області за вказаний період базуються на державних пріоритетах.

Стратегія розвитку Рівненській області на період до 2020 року була затверджена Рівненською обласною радою 18 грудня 2014 року. Документ описує стратегічні цілі, пріоритети та напрямки розвитку регіону. Його основна мета полягає у підвищенні рівня життя жителів Рівненської області шляхом реалізації структурних економічних змін, забезпечення сталого економічного зростання та високої якості життя.

Стратегія розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року була затверджена Івано-Франківською обласною радою 17 жовтня 2014 року. Стратегія визначає цілі регіону і пропонує способи їх досягнення, а також довгострокові перспективи з врахуванням потреб майбутніх поколінь. Питання постійного розвитку з наголосом на економічну і соціальну єдності Івано-Франківської області займає дуже важливе місце в стратегії.

Стратегія розвитку Тернопільській області на період до 2015 року, затверджена Тернопільською обласною радою 27 травня 2008 року. Стратегія спрямована на перетворення Тернопільщини в регіон з конкурентоспроможною економікою, високим рівнем розвитку людських ресурсів, продуктивною зайнятістю та ефективною системою соціальних послуг та ЖКГ, чистим навколишнім середовищем і високо розвиненою туристичною та рекреаційною зоною.

Програма соціально-економічного розвитку Брестської області на 2011-2015 була затверджена Брестською обласною радою депутатів 16 вересня 2011 року. Вона описує основні завдання регіональної політики розвитку, такі, як збільшення реальних доходів і поліпшення рівня життя населення, підвищення медичних стандартів, культури та якості освіти, вдосконалення структури економіки на основі пріоритетного розвитку ресурсозберігаючих і високотехнологічних виробництв.

Програма соціально-економічного розвитку Гродненської області на 2011-2015 була затверджена Гродненською обласною радою депутатів 28 червня 2011 року. В програмі представлені основні регіональні цілі, такі як створення умов для розвитку людського потенціалу на основі зростання реальних доходів і поліпшення життєвого рівня населення, підвищення стандартів охорони здоров'я, культури та якості освіти, створення сприятливих умов для реалізації підприємницьких ініціатив учасників ринку.

Програма соціально-економічного розвитку Гомельської області за 2011-2015 була затверджена Гомельською обласною радою депутатів 26 липня 2011 року. Програма описує основні регіональні цілі, такі, як створення умов для розвитку людського потенціалу на основі зростання реальних доходів і поліпшення життєвого рівня населення, підвищення збільшення стандартів охорони здоров'я, культури та якості освіти, модернізації організаційних та економічних механізмів та інституцій, підвищення продуктивності сільського господарства, подальшого розвитку інфраструктури села.

Програма соціально-економічного розвитку Мінської області на 2011-2015 роки була затверджена Мінської обласною радою депутатів 10 червня 2011 року. Програма описує основні регіональні цілі, такі, як створення кращого життя, умови праці, забезпечення гармонійного поєднання особистих інтересів, інтерес суспільства і держави, підвищення конкурентоспроможності реального сектора економіки, розвиток людського потенціалу, підвищення добробуту, зміцнення здоров'я населення, створення умов для розвитку конкурентоспроможної, динамічної і високотехнологічної економіки, забезпечення сталого економічного розвитку Мінської області.

Бюджет програми є обмеженим і недостатнім для вирішення всіх спільних проблем і завдань території Програми, Програма повинна зосередити увагу на найбільш важливих з них шляхом досягнення вибраних тематичних цілей, що відповідають завданням,

передбаченими Регламентом ЄС та скерованими на вирішення спільних проблем прикордонної території, характерних для території Програми та такими, що вважаються важливими для країн, що беруть участь у Програмі. Програма також повинна сприяти вирішенню цих проблем у відповідності з іншими програмами і стратегіями, що реалізуються на території Програми.

3.3 Ризики

Програма підготувала аналіз потенційних ризиків. Ризики та причини їх появи були описані та з'ясований їх вплив. Після цього значимість кожного фактору ризику був оцінений. Ризики були оцінені відповідно до їх ймовірності та впливу за шкалою (високий, середній, низький).

Опис і причини виявлених ризиків	Вплив виявленого ризику	Оцінка актуальності виявленого ризику	Пропоновані пом'якшувальні заходи
Спільні принципи реалізації Програми не можуть бути узгоджені країнами-партнерами через різні бачення ТКС співпраці	Програма не може бути запущена або запускатися із сильною затримкою. Кошти Програмні не використовуються.	Низька	Спільні рішення партнерів по цілям Програми та механізми її впровадження. Регулярні зустрічі представників країн-партнерів
Неузгоджена система управління контролю Програмою в результаті створення нових органів Програми, через вимоги ПР ЄС	Витрати проектів перевіряються з помилками. Існує ризик неприйнятних витрат, у тому числі й шахрайства.	Низька	Передача нових функцій органам, що мають досвід в галузі управління ТКС / фондів ЄС. Заходи з підвищення кваліфікації / тренінги, передбачені для органів Програми на вимогу ЄС. Розподіл обов'язків і зобов'язань між країнами-партнерами.
Неможливість досягнення згоди щодо відбору проектів по причині невідповідності критеріям відбору та результатам оцінки проектів.	Відбір проектів низької якості і / або з низьким ТКС ефектом. Затримка початку впровадження проектів. Загроза недосягнення мети Програми.	Низька	Відбір проектів відповідно до критеріїв відбору. Рейтинговий список, підготовлений фахівцями з оцінки є основою для відбору проектів.
Невелика кількість проектних заявок на фінансування через складні вимоги Програми та низький інтерес зацікавлених сторін	Вибір проектів низької якості. Велика кількість проектів відхилено по формальним критеріям. Коло бенефіціарів в	Середня	Проведення інформаційних кампаній та тренінгів для зацікавлених сторін, спрощення процедур для бенефіціарів

	основному обмежується бенефіціарами попередньої програми		
Повільна і погана реалізація законтракованих проектів через складні процедури.	Проекти не отримують кошти відповідно до їх планів заходів. Проекти втрачають фінансову ліквідність і припиняють реалізацію. Проекти не досягають своїх цілей.	Середня	Підготовка простих і прозорих процедур і документів для звітів і запитів про виділення коштів. Проведення навчань з підвищення кваліфікації / тренінгів для бенефіціарів та органів Програми.

На підставі задокументованих випадків і оновленого аналізу ризиків та відповідних пом'якшувальних заходів буде виконуватися моніторинг та оцінка, про що СМК буде поінформований щорічно у формі відповідного звіту (разом зі щорічним звітом Програми).

3.4 ВИЗНАЧЕННЯ НАСКРІЗНИХ ПИТАНЬ

Екологічна стійкість є важливим наскрізним питанням у реалізації Програми. Це питання повинно бути відображено на всіх етапах реалізації Програми, починаючи з оцінки заявок та відбору та протягом усього циклу реалізації проекту. Проекти з прямим негативним впливом на навколишнє середовище не фінансуватимуться в рамках Програми.

Стратегічна оцінка впливу на навколишнє середовище була розроблена одночасно з підготовкою Програмного документа для того, щоб переконатися, що вплив на навколишнє середовище оцінюється і враховується під час підготовки Програми.

Забезпечення прав людини повинно бути закладене в рамках реалізації всієї Програми і всі заходи, фінансовані в рамках Програми, повинні відображати це важливе питання наскрізним чином. Гендерна рівність чоловіків і жінок є основним правом людини. Програма повинна надавати однакові права, можливості та обов'язки у всіх сферах життя суспільства. Програма повинна сприяти усуненню горизонтальної та вертикальної сегрегації жінок і чоловіків на ринку праці, зменшенню відмінностей між міськими та сільськими районами щодо доступу до дитячих садків і заохоченню до більшої незалежності жінок з сільських місцевостей, сприяти їх доступу до послуг системи охорони здоров'я, освіти, зайнятості і соціальних послуг. Це повинно бути відображено на всіх етапах реалізації Програми. Проекти з прямим негативним впливом на рівність між чоловіками і жінками не будуть фінансуватися в рамках Програми.

Регламент (ЄС) No 897/2014 передбачає, що кожна Програма повинна включати таке важливе питання як ВІЛ/СНІД. Протягом усього періоду впровадження Програма повинна зосереджувати увагу на підвищенні обізнаності суспільства в сфері охорони здоров'я. Програма може досягти цієї мети, серед іншого, через економічний розвиток її територій. Більш економічно розвинене суспільство має вищу тенденцію піклування про здоров'я населення. Цей елемент повинен бути відображений на всіх етапах реалізації Програми. Проекти з негативним впливом на вищезазначене питання не будуть фінансуватися в рамках Програми.

Іншим важливим елементом, який має бути відображений в ході підготовки та в період реалізації Програми, є демократія. Для того, щоб забезпечити цей аспект, були організовані громадські слухання проектів документів Програми у всіх трьох країнах. Програма на всіх своїх етапах буде просувати ідею активної участі, прозорості, партнерства і відповідальності різних зацікавлених сторін.